

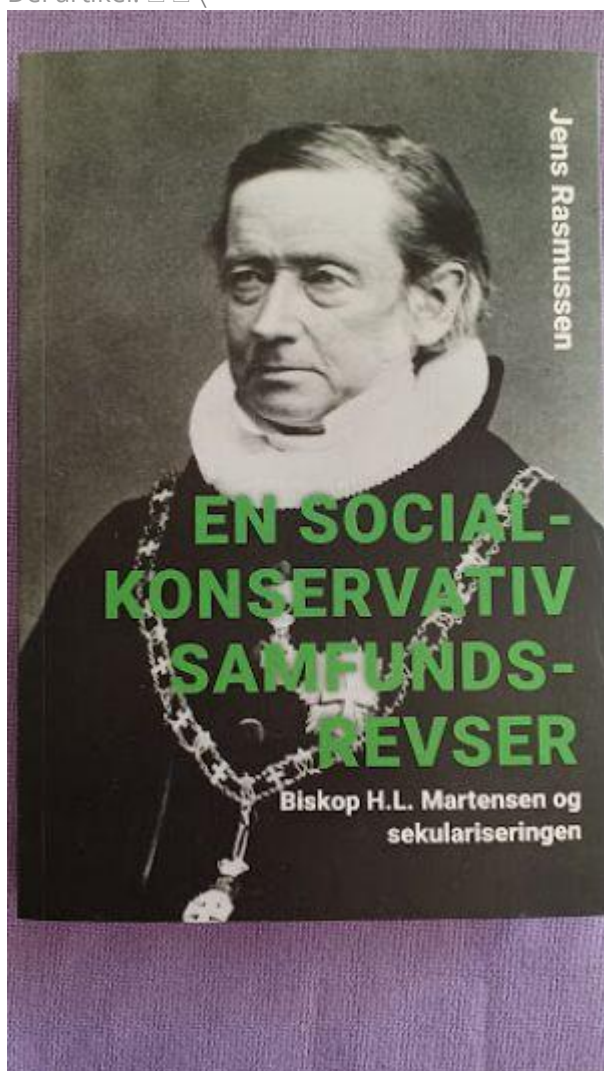
<https://www.historie-online.dk/boger/en-social-konservativ-samfundsrevser>

En social-konservativ samfundsrevser

Kategori: *Bøger*

Visninger: 171

Del artikel: ☐ ☐ ☐

Jens Rasmussen

En social-konservativ samfundsrevser. Biskop H.L. Martensen og sekulariseringen

Syddansk Universitetsforlag. 221 sider. 250 kr.

En profet fra 1800 - tallet?

Biskop Martensen i fortid og nutid

Af Leif Arffmann, tidl. provst

Hans Lassen Martensen, 1808 -1884, er mest kendt for at være anledning til og delvis genstand for Søren Kierkegaards hvasse kirkekritik i årene 1854 – 1855. Det er derfor prisværdigt, at Jens Rasmussen tager sig for at beskrive Martensens eget virke i bogen "En social-konservativ samfundsrevser - Biskop H.L. Martensen og sekulariseringen".

Bogen indeholder en klar disposition, et fyldigt noteapparat, en omfattende litteraturliste samt et glimrende register, der dog kun omfatter personer. Af bogens indledning fremgår, at bogens fokus i høj grad er forholdet mellem stat og kirke og den kristne kirkes sociale forpligtelse. Det sidstnævnte aspekt belyses ud fra 1800 tallets sidste fjerdedel med tråde frem til 1930'erne.

Bogen indeholder imidlertid også udviklingslinjer fra H.L. Martensens tid frem til vores egen tid, hvilket gør bogen ekstra interessant. Dette gælder f. eks i forhold til en kirkeforfatning fra tiden lige efter Grundloven frem til vores egen tids Betænkning 1544 "Folkekirkens styre" fra 2014 samt spørgsmålet om kirkens indre anliggender fra Martensens egne overvejelser til debatten om afskaffelsen af Bededag i vores egen tid.

Diskussionerne om folkekirkens forfatning efter Grundloven i 1849 førte ikke til en kirkeforfatning, ligesom det ej heller er sket sidenhen. Bogen gør opmærksom på Martensens synspunkt, at det var vigtigt at fastholde kongen som folkekirkens "summus episcopus", netop som en modvægt til den konfessionsløse rigsdag. Dette spores fortsat i den folkekirkelige praksis, når det f. eks er i henhold til en kongelig anordning, at folkekirkens salmebog og alterbog autoriseres. Dette hænger sammen med, at religionen for Martensen ikke skal privatiseres som samfundsanliggende. De seneste årtier har vist, at dette ingenlunde er tilfældet i Danmark, hvilket gør Martensens tanker ganske vedkommende, ja forudgriber vores egen tids debatter om dette emne.

Hans Lassen Martensen kastede sig ikke mindst som biskop over Sjællands Stift, 1854 -1884, ind i tidens kulturelle og sociale debat. Her nævner Jens Rasmussen kulturkampen, hvor Martensen søger at fastholde den kristne enhedskultur, men hvor etableringen af bibliotekerne fører til en "censur" i forhold til, hvilke bøger, der anskaffes. Her må den kristne andagtslitteratur vige i forhold til bøger, der ligger i slipstrømmen af sekulariseringen og "Det moderne Gennembrud".

En vigtig del af bogen er gennemgangen af Martensens socialetik. Her beskrives det, hvorledes de tanker, den socialkonservative Martensen gør sig, kan spores i de følgende årtier i etableringen af det danske samfund, vi kender, med social sikring for alle mennesker. Jens Rasmussen søger at vise, hvorledes K.K. Steinckes socialreform fra 1930'erne ligger i forlængelse af Martensens tanker om kristendommens sociale forpligtelse, "Steinckes kristendom var etisk præget, en slags civilreligion midt i en sekulariseret verden. Martensens socialetik omtalte de samme som Steincke, der som sagt så

næstekærligheden som en solidaritet med næsten". (s 164) Hvorvidt der er en direkte linje fra Martensens social-etiske tanker til sociallovgivningen, som vi kender den i dag, kan nok ikke påvises så direkte, som bogen søger at gøre. Men bogens ærinde er vigtigt, og det er korrekt, som der gøres gældende (s 174), at Martensens tanker om social etik er det samme som at tale om en "kristen filantropi, som i vores tid lever i bedste velgående".

Bogen gør også på glimrende vis rede for, at Martensens forståelse af folkekirken på mange måder svarer til vores egen tids opfattelse af folkekirken som en rummelig folkekirke, med udgangspunkt i sognemenigheden, der omfatter både "de vakte" og alle os andre.

Det kan således anbefales at anskaffe bogen og læse om forbindelseslinjer i kirkehistorien mellem midten af 1800-tallet og midten af 2000-tallet. Det gør bogen værd at læse, at disse linjer er tydelige, selv om der begribeligvis skal gøres omveje gennem 1800-tallets historie og teologi for at nå dertil.

Nogle enkelte trykfejl skaber meningsforstyrrelse, men det forhindrer ikke en varm anbefaling af Jens Rasmussens værk. Bogen er et glimrende eksempel på, hvorledes historien kan læses ind i vores egen nutid.

[Historie-online.dk, den 1. juli 2025]